

**Petitie voor de leden van de Tweede Kamer
van de BoargerAksjegroep ‘Sis Tsiis’ (BAST)
betreffende de zorg voor het Fries**

24 april 2019

Goed onderwijs in de Friese moedertaal is een kinderrecht dat o.a. vastgelegd is in het *Kaderverdrag voor de bescherming van Nationale Minderheden* en het *Europees Handvest voor Regionale of Minderheidstalen*. Tot op heden is er voor het Nederlandse beleid op dat gebied nog geen voldoende uitgedeelde door het *Committee of Experts of the European Charter for Regional or Minority Languages*.

85% van alle Friese kinderen is nog steeds analfabeet in hun moedertaal als ze de school verlaten, terwijl Fries al 38 jaar als een verplicht vak in de wet is opgenomen. Daardoor ‘leert’ men op school ook dat er twee soorten kinderen zijn: zij die **wel** leren lezen en schrijven in hun moedertaal en kinderen van wie de moedertaal daarvoor *niet goed genoeg* geacht wordt. Wij vinden dat Friestalige kinderen **gelijkwaardig** zijn aan Nederlandstalige kinderen en daarom ook in de *praktijk gelijkberechtigd* behoren te zijn. Dat geldt eveneens voor het onderwijs in de *geschiedenis van de Friezen* (vgl. art. 8, 1, g van it *Europees Handvest*), dat zou moeten worden vastgelegd in wettelijk vastgestelde kerndoelen. Hetzelfde recht op onderwijs in *eigen taal* en *geschiedenis* hoort ook te gelden voor leerlingen die onder de *Wet op de Expertisecentra* vallen. Dat stagneert eveneens al enkele decennia.

Het zogenaamde ‘Taalplan’ van de provincie Fryslân staat scholen nog **12 jaar (!)** uitstel toe om te voldoen aan de kerndoelen voor het Fries, zodat er dus een **halve eeuw** verloren gaat voordat de wet ‘echt’ wordt uitgevoerd. Dat vinden wij veel te lang en zeer beschamend. De kinderen die **nú** naar school gaan hebben **nú** evengoed hun rechten. Zo’n tijdperk is bovendien een totaal verkeerd signaal naar degenen die er al 40 jaar in slagen om de implementatie van de internationale en landelijke wet- en regegeving te traineren. Het tast de geloofwaardigheid van de wetgever ernstig aan en dat moet stoppen.

**Petysje foar de leden van de Twadde Keamer
fan de BoargerAksjegroep ‘Sis Tsiis’ (BAST)
oangeande de soarch foar it Frysk**

24 april 2019

Goed ûnderwiis yn de Fryske memmetaal is in bernerjocht lykas fêstlein yn it *Ramferdrach foar de beskerming fan Nasjonale Minderheden* en it *Europeesk Hânfêst foar Regionale of Minderheidstalen*. Der hat oant no ta noch net in rapport fan *Committee of Experts of the European Charter for Regional or Minority Languages* west dat it Nederlânske belied op dat mêd in ‘foldwaande’ joech.

85% fan de Fryske bern komt noch altiten as analfabeet yn harren memmetaal fan skoalle, wylst it Frysk al 38 jier as ferplichte fak yn de wet opnommen is. En sadwaande ‘leart’ men ek op skoalle ek dat der *twa soarten* bern binne: dejingen dy’t **wol** lêzen en skriuwen yn harren memmetaal leare en dejingen waans memmetaal dêr te min foar achte wurdt. Wy binne fan betinken dat Frysktalige bern **lykweardich** binne oan Hollânsktalige bern en dat Frysk en Hollânsk dêrom yn de *praktyk ek lykberjochtige* hearre te wêzen. Dat jildt likegoed foar it ûnderwiis yn de *skiednis fan de Friezen* (ferl. kêst 8, 1, g fan it *Europeesk Hânfêst*), dat syn delslach krije moatte soe yn wetlik fêststelde keardoelen. Itselde rjocht op ûnderwiis yn *eigen taal* en *eigen skiednis* heart lyksa te jilden foar foar de learlingen dy’t ûnder de *Wet op de Ekspertizesintra* (WEC) falle. Dat stagnearret ek al inkelde desennia.

It saneamde ‘Taalplan’ fan de provinsje Fryslân hâldt yn dat it noch **12 jier (!)** duorje mei foardat alle skoallen oan de keardoelen foar Frysk foldogge, sadat der dus anst **in heale iuw** ferlern gien is ear’t de wet ‘echt’ útfierd wurdt. Dat achtsje wy fierstente lang en tige beskamsom. De bern dy’t **nó** op skoalle sitte, hawwe **nó** likegoed har rjochten. Sa’n tiidrek is boppedat in folslein ferkeard sinjaal oan dejingen dy’t it hast al 40 jier slagge is en trênearje de ymplementaasje fan de ynternasjonale en lanlike wet- en regeljouwing. It taast de leauweardigens fan de wetjouwer slim oan en dat moat ophâlde.

De BoargerAksjegroep ‘Sis Tsiis’ sluit zich aan bij de petitie van de Ried fan de Fryske Beweging (18-12-2018):

1. Fryslân moet een *zelfstandige bestuurs-eenheid* blijven en een *zelfstandige culturele regio* worden (*Europees Handvest voor Regionale of Minderheidstalen*, art. 7).
2. Elf jaar is te lang voor het verstrekken van ‘ontheffingen’.
3. ‘Voldoende draagvlak’ is *gêen voorwaarde* voor het geven van het vak Fries. ??
4. Het vak Fries wordt verplicht in *alle* schooljaren op *alle* schooltypen in Fryslân.
5. Fries en Nederlands worden door de onderwijsinspectie op *dezelfde wijze* beoordeeld.
6. Functionarissen in bestuur en rechtspraak en overige openbare diensten in Fryslân moeten het Fries *actief* beheersen.
7. De overheid biedt *financiële ondersteuning* aan de Friese media en aan een onafhankelijk Friestalig tijdschrift.

Daarbij acht ‘Sis Tsiis’ ook het volgende noodzakelijk:

1. Rijk en provincie passen de wet- en regelgeving zodanig aan dat de zorgplicht voor het Fries, die volgens de minister van Binnenlandse Zaken *primair bij de provincie* ligt (formulering van de minister aan de Tweede Kamer van 31-1-2019, p. 2), ook echt waargemaakt kan worden.
2. De *Materiële Instandhouding Fries* (MIF) moet hiertoe worden *verdubbeld*. Dit betreft tot nu toe een symbolisch klein bedrag van minder dan 1 miljoen, dat door meer dan 400 scholen moet worden gedeeld. Dat is alles wat er structureel voor het Primair Onderwijs op de werkvloer wordt uitgegeven. De scholen hebben behoefte aan een stimulerend signaal.
3. Veel belangrijker is nog dat de provincie de *financiële* middelen krijgt om effectief te kunnen *sturen*. Daarvoor zou een *substantieel deel* van het landelijke onderwijsbudget naar een *Fries onderwijsbudget* overgeheveld moeten worden.

De BoargerAksjegroep ‘Sis Tsiis’ slút him oan by de petysje fan de Ried fan de Fryske Beweging (18-12-2018):

1. Fryslân moat in *selsstannige bestjoersienheid* bliuwe en in *selstannige kulturele regio* wurde (*Europeesk Hânfêst foar Regionale of Minderheidstalen*, kêst 7).
2. Alve jier is te lang foar it jaan fan ‘ûntheffings’.
3. ‘Foldwaande draachflak’ is *gjín betingst* foar it jaan fan it fak Frysk.
4. It fak Frysk wurdt ferplichte yn *alle* learjierren op *alle* skoaltypen yn Fryslân.
5. Frysk en Hollânsk wurde troch de ûnderwiisynspeksje op *deselde wize* beoardiele.
6. Funksjonarissen yn bestjoer, rjochtspraak en oare iepenbiere tsjinsten moatte it Frysk *aktyf* behearskje.
7. De oerheid jout *finansjele stipe* oan de Fryske media en oan in ûnôfhinklik Frysktalich tydskrift.

Dêrby achtet ‘Sis Tsiis’ ek it neikommende needsaaklik:

1. It ryk en de provinsje besykje om de wet- en regeljouwing sa oan te passen dat de *soarchplicht* foar it Frysk, dy’t neffens de minister fan Ynlânske Saken *primêr by de provinsje* leit (formulearring út de brief fan de minister oan de Twadde Keamer fan 31-1-2019, s. 2), ek *echt* wiermakke wurde kin.
2. De *Materiële Ynstânhâlding Frysk* (MYF) moat dêrom *ferdûbele* wurde. It giet oant no ta om in symboalysk lyts bedrach, fan minder as in miljoen dat nei mear as 400 skoallen giet. Dat is alles wat der struktureel foar it Primêr ûnderwiis op de wurkflier útjûn wurdt. De skoallen hawwe ferlet fan in stimulearjend sinjaal.
3. Grif noch folle wichtiger is it dat de provinsje de *finansjele* middels kriget om dat ek effektyf *stjoere* te kinnen. Dêrfoar soe in *substansjeel part* fan it lanlike ûnderwiisbudzjet nei in *Frysk ûnderwiisbudzjet* oerhevele wurde moatte.